האומר פרק שלישי קידושין

מסורת הש"ס

א) לעיל ב, ב) [כנס"י טעסף: קמ"ל], ג) [לעיל מח: וש"נ], ד) [נספר חסידים סימן תתסט"ו מיהת רב פעמים] [ונזכר לקמן פח. ושי"ר כ"ק ל.], ה) [מהוס' הרמ"ש וכרשב"ם הגירסא רבה בר חנה. וכתו הטכר כפנהדרין ה ע"א כ"ש ובתוס' שם ד"ה רבה. ובריטב"א רבה בר חנן], ו) [בכס"י טעסף: ליה זילו], ז) [מוסקפת דיבמות פ"ד ה"ג], ח) [בכס"י טעסף: מ"ל], ט) [בכי"ף רמ"ם ומפירי טעסף: דאמר מר המוכר נכסיו הרמשונים אינו רואה סימן ברכה לעולם, וכ"כ בס"ם], י) כ"ב יג: [מגילה כח. מולין מד:], יא) נדרים כט: בכורות מט., יב) [בכסרים אימת נתפנלו פרש"י שאינן כשין ובש"ל בנדרים], יג) גיטין לב: [נדרים כט:], יד) תרומות פ"נ מ"ד, טו) גיטין לב., טז) תוספתא דכלים ב"מ פפ"ב ופפ"ו שבת נב: נח: סוטה יב: [כלים פ"כ מה מ"ט מנחות כט.], יז) [ש"לא רלו ליתנה" ליתא בדפו"ר ע"ה כרש"ל], יח) [בכס"י כי"ף: עליו], יט) [מגילה לב ע"ב], כ) [ר"ה מז ע"ב], כא) [בכס"י כי"ף: אין זה], כב) [לעיל ו ע"כ], כג) [בכס"י כי"ף: מיקרבה], כד) [לב ע"ב, ועי"ש בכס"י], כה) [בדפו"ר: עליהם], כו) [נ"ל אחיכה. רש"ס], כז) [ובס"ד ס"ס מעברין], כח) [בדפו"ר: חכה], כט) [ובס"ד מרחיקין], ל) [עיין הגהת מהרש"א כאן], לא) [בדפו"ר ובכתבות מרדכי: שכור], לב) [וכן ליתא בכת"י, וכן הגיה רש"ל].

תורה אור השלם

א. עבר ביתו ברוצע בְּצַע רשונה מתנת יחידה:
משלי טו כז

הגהות הב"ח

(א) גמ' כתנא דאלימי הוה לרב כל"ל ותיבת ליה נמחק"ל:

מוסף רש"י

האומר לשלוחו. לא נקדש לי אשה במקום פלוני והלך וקדשה במקום אחר אינה מקודשת, דנוקא קאמר ליה במקום פלוני שיש לי שם מהכנים ואם כא אדם לומר דברים עלי בפניהם ימהו כדו (לעיל ב:). ואע"פ שנתאכלו המעות. של קדושין שאינם בטולה, מקודשת לאחר לי יום (נדרים כט:). ר' יוחנן אמר חוזרת. בטלו הקדושין הואיל ונטלתן קודם שיהו מלין, אתי דיבור ומבטל דיבור. מתחילה היתה מקודשת על ידי הדיבור שנתלתה בקדושין, אתי דיבור של חזרה ומבטל דיבור (גיטין לב:). והגיע. והסיג (שם לב:). יורדין לידי טומאתן. לידי תורת טומאה (שבת נח:). במחשבה. מאחר שאינם עליו שיטתו כמות שהוא עכשיו אלא יוסיף תיקון אחר הוא נמר מלאכתן ומקבל טומאה (שם נב:). מחשבה עליו שזה יהא נמר מלאכתן כגון שיכבו לדרגש לי לחולבן, כיון שיכבו מקבל טומאה, ואלמלי שיכבו לרגשות וסגלון אין מקבלים טומאה עד שיגמרו למלאכת הסגלון (סוכה יד:). כגון שיר מתוקן שתמו למעגלים עומד ואינו מקבל טומאה עד שיעשו המעגלים, מיהא עליו לעשותו שלמן, ולשון אסר שם מלאכה, דהשתא מיד ראוי לשלמן, מקבל טומאה מיד (מנחות שם). ראין עולים מידי טומאתן. מחמשבה תורם קבלת טומאה אין עולין במחשבה, כגון שיכבו לשלמן ולדרגש ומיהא עליו לגלגלו וסגלגלו, אין מחשבתו מבטלתן מתורת קבלת טומאה (סוכה יד:). מתורת טומאה שיהיה לכן, יאף על פי שעדיין לא נטמאו משמלוך עליהן אין עולין מקבל טומאה (שבת נח:). אלא בשינוי מעשה. עד שיהן אחמל (סוכה יד:). מאחר שיחיה על הטור לעשות שטיח, יבד לידי טומאה ואם חזר ומיהא עליו לגלגלו וסגלגלו לא בטל תורתם כלי ולא טהר כבר עד שיהן בו אחמל דהר שינוי מעשה (שבת נב:). אין עולים מידי טומאתן, אם נטמאו, אלא בשינוי מעשה. כגון נסגרו טהרו (מנחות שם).

גמ' ומאי שנא הסם. כפ' הלים מקדש: **דקסבי האומר לשלוחו.** לא וקדש לי אשה פלונית במקום פלוני והלך וקדשה במקום אחר אינה מקודשת מאי שנא הסם דנקט לשון שליחות שאלמו לשם כך והכא נקט מכרו אלא שלמו לשם כך אלא אם יזדמן לו במקום פלוני דרך אגלה: **דסבר.** הלי משלח לא טרח הלי שליח לבקשה לי במקום אחר ולא סמכה דעתיה לשוויה שליח אלא בשאומו מקום: **מראה מקום הוא לו.** אם תמצאנה שם קדשנה לי שם ואיני מטריחך למקום אחר ומיהו אם עבד עבד: **לא יכנה ניהליה.** אלא רצו ליתנה לשורך כגון: ומקשינן **איבעי ליה לאודועיה.** להודיע עצמו מן מנהג רמאות: **כאגא דאלימי.** בקעה של בעלי זרוע היתה ולא יניחו לכל אדם לקנות קרקע אצלם: **מהפך בהכיה ארעא.** מחזר עליה לקנותה: **קכליה.** קבל עליה: **לרגל.** כשדורשין בהלכות הרגל היו מקבלין פני הרב: **עני המהפך בחברה.** מחזר אחריה לזכות בה מן ההפקר או שיתנה לו בעל הבית: **נקרא רשע.** שיורד לחיי חבירו: **לא הוה ידענא.** ברב גידל מתעסק בה: **דארעא קמייתא.** זו היא לי ראשונה שלקחתי מעולם: **ולא מסמנא מילתא.** אינה סימן טוב שימכור אדם מקנו הראשון: **ארעא דרבנן.** הפקר לתלמידים: **ואע"פ שנתאכלו המעות.** בתוך ל' יום דכי בעו קידושין למיחל ליתמייהו למעות אפ"ה מיילי: **לאו למלוה דמו.** דעימא המקדש במלוה אינה מקודשת: **ולאו לפקדון דמו.** דעימא אם לא נשתייר בה שום פרוטה אינה מקודשת כדאמר בהלים מקדש (לעיל דף מז.) המקדש לי בפקדון והלכה ומצאתה שנגנב או שנאבד אם נשתייר בו שום פרוטה מקודשת כו': **להולאה ניתנה.** מקמי דעימתי קידושין וכי אמר לה המקדש לי בה לאו דידיה היא ולאו מידי יהיב לה אבל אלו לא ניתנו לה להוליאן אלא ע"מ שתתקדש בהן ולכסי כי אכלה דידה אכלה ולכי מטא זמנא מקדש: **וחזרה כה.** בתוך ל' אמרה לי אפשי בהן: **ביטל אם עד שלא פרס ביטל.** האומר לשלוחו לא ותרוס וחזר ובטלו מלהיות שלוחו או בפניו או שלא בפניו: **דכי מעשה דמו.** ואע"פ שלא חלו מיד הוי מעשה מיהא לחול אחר שלשים והא דקרי ליה דיבור מעוס דלאו מעשה ממש הוא: **והגיע בשלים.** רבותא אשמועינן אע"פ שלא יצא אחריו לשם כך אלא שפגע בו ואמר לו הרי בטל ולא אמרינן לעבורי בעלמא קא מכוין והכי מפורשת בפ' השולח: **כל כמה דלא מטא גיעא.** ליד אשה לאו מידי הוא: **יורדין לידי טומאה במחשבה.** כגון גולמי כלים דאמר בהכל שוחטין (חולין דף כה.) כל שעתיד לשוף לשבר ולגרר ואמר אתם דאכתי מסרון מלאכה הוא וטהורים ואם מיאס עליה שלא לשוף ושלא לשבר הניאתו מחשבה זו לידי גמר מלאכה מכאן ולהבא: **ואין עולין מטומאתן.** מקבלוה: **אלא בשינוי מעשה.** שיעשה בה מעשה לקבלם שישברם או יקנסם וכן עד שלא יקבלו טומאה אין עולין מתורת קבלת טומאה שירדו במחשבה זו אלא בשינוי מעשה עד שיתחיל לשוף לשבר ולגרר: מעשה

ומאי שנא התם [יא]**דקתני האומר לשלוחו הכא רבותא קמ"ל והתם רבותא קמ"ל הכא רבותא קמ"ל דאי תנא שלוחו הוה אמינא שלוחו הוא דהוי רמאי דסמכה דעתיה סבר עבד לי שליחותי אבל חבירו דלא סמכה דעתיה אימא לא ליהוי רמאי** [יב]**התם רבותא קמ"ל דאי תנא האומר לחבירו הוה אמינא חבירו הוא דכי קדשה במקום אחר אינה מקודשת דסבר לא טרח אבל שלוחו דטרח אימא** [יג]**מראה מקום הוא לו קמ"ל** [יד]**רבן חסידא אזיל לקדושי ליה איתתא לבריה קידשה לנפשיה והתניא מה שעשה עשוי אלא שנהג בו מנהג רמאות** [טו]**לא יהבוה איבעי ליה לאודועי סבר אדהכי והכי אתא איניש אחרינא מקדש לה רבה** [טז]**בר בר חנה יהיב ליה זוזי לרב אמר**[יז] **זבנה ניהלי להאי ארעא אזל זבנה לנפשיה והתניא** [יח]**מה שעשה עשוי אלא שנהג בו מנהג רמאות** [יט]**באגא דאלימי הוה** [כ] **ליה לרב נהגי ביה כבוד לרבה בר בר חנה לא נהגי ביה כבוד איבעי ליה לאודועי סבר אדהכי והכי אתא איניש אחרינא זבין לה רב גידל הוה מהפיך בההיא ארעא אזל רבי אבא זבנה אזל רב גידל קבליה לרבי זירא אזל רבי זירא וקבליה לרב יצחק נפחא אמר ליה המתן עד שיעלה אצלנו לרגל כי סליק אשכחיה אמר ליה עני מהפך בחברה ובא אחר ונטלה הימנו מאי אמר ליה** [כא]**נקרא רשע**[כב] **ואלא מר מאי טעמא עבד הכי א"ל לא הוה ידענא השתא נמי ניתבה ניהליה מר א"ל זבוני לא מזבנינא לה דארעא קמייתא היא ולא מסמנא מילתא**[כג] **אי בעי במתנה נישקליה** [כד]**רב גידל לא נחית לה** [כה]**רבתיב** [כו]**ושונא מתנות יחיה רבי אבא לא נחית לה משום דהפיך בה רב גידל לא מר נחית לה ולא מר נחית לה ומיתקריא ארעא דרבנן: וכן האומר לאשה התקדשי לי כו': לא בא אחר וקידשה בתוך שלשים מהו רב ושמואל דאמרי תרוייהו המקודשת** [כז]**ואע"פ** [כח]**שנתאכלו המעות מאי טעמא הני זוזי לא למלוה דמו ולא לפקדון דמו לפקדון לא דמו פקדון ברשותה דמרא קא מתאכלי והני ברשותא דידה קא מתאכלי למלוה נמי לא דמו מלוה להוצאה ניתנה הני בתורת קידושין יהבינהו ניהלה לא בא אחר וקידשה וחזרה בה מהו ר' יוחנן** [כט]**אמר** [ל]**חוזרת אתי דיבור ומבטל דיבור ריש לקיש אמר אינה חוזרת לא אתי דיבור ומבטל דיבור איתיביה ר' יוחנן לריש לקיש** [לא]**ביטל** [לב]**עד שלא תרם ביטל אין תרומתו תרומה והא הכא דדיבור ודיבור הוא וקאתי דיבור ומבטל דיבור שאני נתינת מעות ליד אשה דכי מעשה דמו ולא אתי דיבור ומבטל מעשה** [לג]**איתיביה** [לד]**השולח גט לאשתו והגיע בשליח או ששלח אחריו שליח ואמר לו גט שנתתי לך בטל הוא הרי זה בטל והא נתינת גט ליד שליח דכי נתינת מעות ליד אשה דמי וקתני הרי זה בטל התם נמי כל כמה דלא מטא גיטא לידה דיבור ודיבור הוא אתי דיבור ומבטל דיבור איתיביה ר"ל לר' יוחנן** [לה]**כל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה ואין עולים מידי טומאתן אלא בשינוי מעשה**

לקדושי איתתא לבריה. ומיירי דאתרוויי אתרי קמיה[א] ושמיק דלשוייה שליח אמר לעיל (דף מה:) דלא חליף חיים דמשוי חביו שליח אבל הכא דאתרוויי אתרי ושמיק [ב]אתיא למימר דסמיך עליו: **עני** המהפך בחברה **ובא אחר ונטלה בו'**[ג]. פי' בקונטרס דמיירי בחברה של הפקר וקשה מהא דתנן בכנים לוחזין (נ"מ דף י.[ד]) דלה את המציאה ונפל לו עליה לו שפירש עליהו עליה ובא אחר ונטלה הרי היא שלו וכן הא דקאמר התם (שם) מי שליקט מקלת הפאה ופירש עליהו עליה מעבירים אותו הימנה[ה] ואמאי עני מהפך בחברה הוא ואומר ר"ת דאיסור דמהפך דנקט הכא לא שייך אלא דוקא בחרוזה העני להרוות בשכירות או בחרוזה לקנות דבר אחד וחבירו מקדיש וקונה והוי דומיא דרב גידל ומש"ה קאמר דנקרא רשע כי לומה מחזר על זאת שטרת בה חבירו ילך ויתחבר במקום אחר[ו] אבל אם היתה החברה דהפקר[ז] ליכא איסור שאם לא[ח] זכה בזאת לא ימצא אחרת[ט] ומיהו קשה מהתם דפרק לא יחפור (כ"ב דף כא:[י]) דקאמר התם מרחיקין מן הדג כמלא רוחת הדג[יא] אע"פ שהוא של הפקר ונראה דהתם היינו טעמא מפני שהוא יוכל לאומנתו כי הכא דקאמר התם (שם) הלי כר מבואה לאוקי ריחיא ואתא כר מבואה ואוקי בהדיה מלי לעכוביי עליה דקאמר ליה דקא פסקת לחיותאי ועוד אומר רבינו מאיר אביו של ר"ת[יב] דמיירי בדג מת שכן דרך הדייגים להניח במצודות דג מת והדגים מתאספים שם סביב אותו הדג וכיון שזה פירש מצודתו מחילה וע"י מעשה שעשה זה מתאספים שם סביב ולפי[יג] אם היה מביהו פורש הוה כאילו גזל לו[יד] ויכול לומר לו תוכל לעשות כן במקום אחר ומכאן נראה למהר"ר יצחק שאסור למלמד להשכיר עצמו לבעל הבית שיש לו מלמד אחר בביתו כל זמן שהמלמד בביתו שמאחר שהוא[טו] שכיר שם יצא המלמד במקום אחר להשתכר שם אם לא שיאמר בעה"ב לאין רצונו לעכב המלמד שלו אבל אם שכר בעה"ב מלמד אחר יכול בע"ה אחר לשכור אותו מלמד עצמו ואינו יכול לומר לו הבעה"ב לך ושכור מלמד אחר דיימא ליה אין רצוני אלא לזה שהרי כמדומה לי שזה ילמוד בני יפה ממלמד אחר:

מיד

עין משפט נר מצוה

ה א טוש"ע אה"ע סימן לה סעיף י:
ו ב מיי' פ"ז מהלכות מכירה הלי י יא סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן קפג סעיף כ:
ז ג מיי' שם ופ"ט מהלי אישות הלי יז טוש"ע שם
ס' ולט סעיף ח:
ח ד מיי' פי"ב מהלי זכייה הלי יח טוש"ע ח"מ סי' רמט סע' ה:
ט ה ו מיי' פ"ז מהלי אישות הלכה י סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן מ סעיף ח:
י ז מיי' פ"ד מהלכות תרומות הלי ט טוש"ע י"ד סימן שלא סעיף לו:
יא ח מיי' פ"ו מהלכות נדרים הלי כו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמא סעיף נט:
יב ט מיי' פ"ח מהלי כלים הלכה י:

מוסף תוספות

א. (פ') בן קמיה אביו וגילה דעתו שהוא חפץ בה ואב נעשה לו שליח מאליו וזכין לאדם שלא בפניו. רש"י לעיל מה: ד"ה ודלמא. ב. וסי' ר"ת דכל היכא שנקרא רשע ר"ד מחייבין אותו להחזיר הדמים. רשב"א. ודל"ד מהורתן מה ראי' התוס' עי' רש"ש). ג. ומדקאמר מעבירין משמע אפי' לכתחילה. רשב"א. ד. כי הבבה כי"כ המצא בכמעותיך. רשב"א: והיינו נמי עני המהפך בחברה שממציא עצמו אצל בעל הבית לעובדו כדי שיתן לו לפעמים תורה כי זה יכול למצוא גם הוא במקום אחר. תוס' הרא"ש. ה. ומציאה. תוס' הרא"ש: א"נ במתנה. ר"ן. ו. ואינו נקרא רשע דחייו קודמין לכל אדם. רשב"א: ולכתחילה יכול לעשות כן ולילכא משום דעשית הישר והטוב. ר"ן. ז. ופרש"י התם כגון שארב דג אחד לעורו שהרייגים אחרים הבאים לפרוש מצודותיהם מרחיקין אותם כמלא רוחת הדג. תוס' הרא"ש. ח. ר"י דמן הדג היינו. תוס' רשב"ץ. [ועי' מהרש"א]. ט. (בראשונים הוא תירוץ בפני עצמו. ראה תוס' טוף, ועוד).

תוס' ר"י הזקן

גמ'. לא יהבוה ניהליה. לא היו רוצים לתתה לבנו. **איבעיא ליה לאודועי.** להבין קודם שיקדשנה להוציא עצמו ממנהג רמאות ואסור לעשות כן. **כאגא דאלימי.** בקעה של בעלי זרועות היתה ולא היו מניחים לקנות קרקע אצלם אלא לאדם שהיה נחשב בעיניהם. **לאודועי.** שלא הניחו לו לקנותה בשבילו קודם שיקחנה. **מהפך עליה.** לקנותה. **קבליה.** סיפר חלותו. **לרגל.** כשדורשים בהלכות הרגל והיו כולם באים לקבל פני הרב. **חזרה.** עונה. פרש"י מחזר לזכות בה מן ההפקר או שיתננה לו בעל הבית, ע"כ. ולא נהירא דהא הגן בפיאה פ"ד [מ"ג] נטל מקצת פיאה וזרקה על השאר אין לו בה כלום, נפל לו עליה או פירש שליהו עליה מעבירין אותה הימנו, וביר"שלמי [שם] ובתוספתא [שם פ"ב ה"א] תני בשם ר' מאיר קונסין אותו ומוציאין הימנו את התלוש ואת המחובר. אלא ודאי לא בחברה דהפקר איירי אלא דהדה כי האי גוונא מפקינן לה מיניה, אלא דומיא דהך עובדא שרוצה לקנותה או שישתכר עם בעל הבית כדי שיתפרנס, ובא אחר ועשה מה שהוא היה משתדל לעשות עם בעל הבית זה נקרא רשע, ומיהו אין מוציאין אותה מידו. **רשע.** שיורד לחיי חבירו. **קמייתא.** ראשונה שלא קניתי מעולם ואם אמכרנה אינו סימן טוב. **ארעא דרבנן.** הפקר לתלמידים. מהו. דין אלו הקדושין. **ואע"פ שנתאכלו כל המעות.** תוך שלשים יום וכי בעי למיחל הני קדושין ליתהנו למעות בעולם, אפ"ה מקודשת. **לא למלוה.** דאינה מקודשה, ולא לפקדון שאם אין בפקדון שוה פרוטה בעין אינה מקודשה. **מלוה להוצאה ניתנה.** ולאו דידיה היא ולא יהב לה מידי. **וחזרה בה.** תוך שלשים יום שאמרה בפני שנים אי אפשי בקדושין. אבל אם מת הוא או היא תוך ל' יום פשיטא שלא נגמרו הקדושין ואינה זקוקה ליבם והוא מוהר בקרובותיה. **אתי דיבור.** דהשתא ומבטל דיבור (דרצו הקדושין ואיכא) דנתרצה בקדושין ואף ראיכא) מעשה דנתינת מעות לאשה הכל תלוי בדבורו וכדבור הוא חשוב.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com